

29.12.2022

לכבוד

מר תומר מוסקוביץ'

גב' תאיר איפרגן

ראש רשות האוכלוסין וההגירה

ראשת זרוע העבודה, משרד הכלכלה והתעשייה

בדוא"ל

א.ג.ג שלום רב,

הנדון: הכשלת ההסכם הביטראלי עם ממשלת הפיליפינים

הרינו פונים לכבודכם בדחיפות, בהמשך למצב שנוצר להבנתנו בענף הסיעוד הביתי עקב כניסתן לתוקף של תקנות שירות התעסוקה (תשלומים ממבקש עבודה בקשר לתיווך עבודה) (הוראת שעה), תשפ"ב-2022 (להלן: **התקנות**), והשלכותיהן על יישום ההסכם הביטראלי בענף שנחתם עם ממשלת הפיליפינים, ויתכן שאף על הסכמים נוספים שטרם נחתמו/יושמו.

כפי שוודאי ידוע לכבודכם, נכון להיום ממשלת הפיליפינים מסרבת לגביית דמי תיווך מעובדי ועובדות סיעוד פיליפינים אשר אמורים להיכנס במכסות ההסכמים הביטראלים עם המדינה, לטובת לשכות התיווך בענף הסיעוד בישראל. כפועל יוצא, פורסם חוזר ראש מינהל 16/2022 ללשכות הפרטיות בענף, מיום 18.10.2022, שמאפשר ללשכות מזה מעל לחודשיים, להמיר את המכסות שיועדו לגיוס תחת ההסכמים הביטראליים, לגיוס "פרטי" – דהיינו: להביא עובדות אך מחוץ להסכמים הביטראליים.

חשיבותם של ההסכמים הביטראליים בתיווך וגיוס מהגרי עבודה לישראל ברורים לכל הגורמים: על מקומם ההכרחי במלחמה בתופעת דמי התיווך הבלתי חוקיים; על היותם רכיב מכונן בתכנית הלאומית למאבק בסחר בבני אדם; על העובדה שהחובה להביא עובדים לישראל אך באמצעותם עוגנה בהחלטות ממשלה ובפסק דינו של בית המשפט העליון; ועל המאמצים שרשות האוכלוסין וההגירה וזרוע העבודה עושות על מנת לקדם הסכמים אלה.

עם זאת, כעת עם יישום התקנות, נוצר אבסורד אשר היה קל לראותו מראש, נוכח היעדר התיאום עם המדינות איתן נחתמו ההסכמים – ונוצר מצב בו רובם המוחלט של העובדים המגיעים לעבודה בענף הסיעוד הביתי מגויסים ומתווכים לישראל באופן פרטי, מחוץ להסכמים הביטראליים, כשהם משועבדים בחובות עתק עקב דמי התיווך הבלתי חוקיים שהם נדרשים לשלם במסגרת הגיוס הבלתי מפוקח – ועל כך נוספו כעת גם דמי התיווך שהוטלו עליהם בתקנות החדשות לטובת הלשכות הפרטיות בישראל, במסגרת התקנות האמורות, "בשם השוויון".

לא למותר להזכיר ש"קו לעובד" התריעה במהלך הדיונים שהתקיימו בוועדות הכנסת על התקנות, הן על הסכומים הגבוהים שנקבעו בהן והן על החלתן גם על עובדים המגיעים מחוץ להסכמים הביטראליים, כשהם משועבדים בחובות בשל דמי התיווך שמפרנסים יפה, ובניגוד לדין, את הענף. למעשה, הרושם שהתקבל לאורך הליך החקיקה הוא, שענף הסיעוד הביתי במתכונת שיצרה מדינת ישראל, מצליח להתקיים רק בזכות כספן של

מהגרות עבודה עניות, כאשר אלו מממנות את מבנה ההעסקה בענף באמצעות ההלוואות העצומות שהן נוטלות על עצמן.

מסקנה זו מתחזקת כעת ביתר שאת, לאחר שניכר שתקנות אלו הכשילו, לפחות נכון לעת הזו, את ההסכם הביטראלי שהושג בעמל רב, ויתכן שאף הסכמים נוספים שטרם נחתמו ו/או יושמו; הביאו לפריצתו מחדש של גיוס העובדות בענף לגורמי תיווך בלתי חוקיים ולדמי תיווך; ולמעשה, נראה כי "תרומתן" היחידה של התקנות היא ברגרסיה המשמעותית בהישגי המדינה ועמידתה במחויבותה למדיניותה שלה בדבר גיוס מהגרי עבודה ואף בהתחייבותה בנושא לבית המשפט העליון, ובהגדלת דמי התיווך הבלתי חוקיים ולמצער הלבנתם, במקביל.

בהקשר זה נזכיר כי תחום הסיעוד הביתי אינו "ענף" מסחרי כי אם שירות סוציאלי חיוני, שהפרטתו לגורמים פרטיים ותוך כך גלגולו על כתפי מהגרות עבודה עניות פוגעת בהן ובמטופליהן. ככל שהמדינה מעוניינת להמשיך ולהסתמך על מבנה ההעסקה שיצרה, וככל שהיא סבורה כי במצב הנוכחי קיים חסרון כיס ללשכות, עליה האחריות לממן את פעילותן – ולא להטיל את מימונה (ודאי לא בסכומים הנקובים בתקנות) על מהגרות העבודה, ודאי לא אלו מהן שלא הגיעו בהסכמים בילטראליים.

לא למותר להזכיר בהזדמנות זו, שהמתכונת ה"היברדית" שבה פועל כיום ענף הסיעוד ביחס להסכמים בילטראליים – חלקו (על הנייר) תחת הסכמים אלו, וחלקו (ובפועל, כולו) מחוץ להסכמים אלו – היא חריגה ביותר ביחס לענפים האחרים שבהם נסגרו השמיים להגירת עבודה שלא באמצעות הסכמים, והיא יוצרת עיוותים קשים כדוגמת התוצאה המתרחשת בימים אלו. מובן כי "מודל" זה נוצר בשל היעדר מוחלט של פיתוח מענים חלופיים למטופלים הסיעודיים, כך שאלו הפכו בלית ברירה לתלויים מכורח בהגירת עבודה.

הגיעה העת כי מדינת ישראל תקבל החלטה אודות מועד סביר שלאחריו ייסגרו השמיים להגירת עבודה בענף שלא מכוח הסכמים בילטראליים, לצד החלטה על קידום תכנית מפורטת לחתימה על הסכמים כאמור עד למועד זה ולפיתוח מענים חלופיים למטופלים הסיעודיים, ככל שאלו ייוותרו ללא מטפלים לאחריו. משאבי הרשות צריכים להיות מופנים לטיוב המנגנון הביטראלי, כך שההסדרה תקיף גם התאמה נכונה יותר של העובדים למעסיקים והכנה הולמת לעבודת הסיעוד הקשה והמורכבת, ולא לריצוי לשכות פרטיות אשר נהנות מהיעדר ההסדרה של דמי התיווך בחו"ל ובנוסף מדמי תיווך חוקיים מאידך גיסא.

נוכח האמור לעיל, נבקש לבטל את החוזר האמור ו/או לבטל את התקנות. לכל הפחות ולעת הזו, נבקש את התייחסותכם הדחופה ביחס לצעדים שבכוונת משרדיכם לנקוט כדי לפתור את המשבר הנוכחי, ולצעדים שבכוונת משרדיכם לנקוט בהם על מנת לעמוד במחויבויותיה של מדינת ישראל למנוע את תופעת דמי התיווך בענף.

בכבוד רב,

אלעד כהנא עו"ד

מיטל רוזן, עו"ד

העתק:

עו"ד עינבל משש, ראש מינהל עובדים זרים, רשות האוכלוסין וההגירה
גבי שירלי רייסין ששון, מנהלת אגף הסכמים בילטראליים, רשות האוכלוסין וההגירה
עו"ד שושנה שטראוס, סגנית בכירה ליועמ"ש, רשות האוכלוסין וההגירה

עו"ד רחל אוברמן, משרד החוץ
עו"ד דבי ספיר אליעזר, לשכה משפטית, זרוע העבודה, משרד התעשייה והכלכלה
עו"ד שירי לב לן לביא, הממונה על זכויות עובדים זרים, זרוע העבודה, משרד התעשייה והכלכלה
עו"ד דינה דומיניץ, מנהלת היחידה למאבק בסחר בבני אדם, משרד המשפטים
עו"ד איילת לוי, יעוץ וחקיקה, משרד המשפטים
עו"ד לינא סאלס, יעוץ וחקיקה, משרד המשפטים
חה"כ אפרת רייטן-מרז, יו"ר ועדת העבודה והרווחה, כנסת ישראל
עו"ד נעה בן שבת, לשכה משפטית, כנסת ישראל
מר מרט גרצמן, מנכ"ל "נכה לא חצי בן אדם"
עו"ד מאיה בנדס, מטה מאבק הסיעודיים
מר יריב שוריאן, יו"ר עמותת "אחיעוז" ארגון ארצי של חברות כח אדם בישראל לתיווך עובדים זרים בענף הסיעוד